

Vluchtelingen vinden (g)een herberg in ons land

Media en politiek hebben het over asielzoekers als een crisisfenomeen. Woorden als ‘stroom’, ‘golf’, ‘tsunami’ of ‘overspoelen’ vallen dan ook geregeld. Die begrippen verhullen de werkelijke cijfers en de realiteit van de betrokkenen die vaak uit oorlogsgebieden wegvluchten om elders een veilige haven te vinden voor hun gezin. Ook de uitdagingen van de opvang van en de zorg voor die mensen komen zelden in de belangstelling.

Erik DE SMET

OP ZOEK NAAR WONINGEN IN LANDELIJK VLAANDEREN

Vorig jaar grepen de beelden van de massa asielzoekers velen naar de keel. Ze strandden op de kusten van Zuid-Europa of stonden aan te schuiven aan een kantoor in Brussel-Noord. Het aantal mensen dat in ons land asiel aanvraagt, is fors teruggelopen tot een duizendtal per maand (zie de cijfers hiernaast). Dat is onder meer het gevolg van het in maart afgesloten akkoord tussen Turkije en de Europese Unie om de illegale migratie naar Griekenland te doen afnemen in ruil voor de meer legale, rechtstreeks vanuit Turkije. De bedoeling is vluchtelingen te ontmoedigen. Wie ‘irregulier’ aankomt in Griekenland wordt teruggestuurd naar Turkije, op kosten van de EU. Aldus wordt de Middellandse Zee een hindernis op de weg naar Europa.

„België is daarmee als het ware een eiland geworden”, zegt Didier Vanderslycke, coördinator van ORBIT, organisatie voor diversiteit en migratie. „Het beleid in België wil al wie in een zogeheten veilig land voet aan de groep zette terugsturen. Volgens de zogenaamde Dublinregels kunnen asielzoekers nu worden teruggestuurd naar bijvoorbeeld Athene.”

Toch blijft het een uitdaging maandelijks duizend nieuwkomers op te vangen. Ze starten een procedure om asiel te krijgen en die moet snel worden afgewerkt. Asielzoekers mogen niet al te lang in het ongewisse blijven. In absolute cijfers kende het Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen (CGVS) tijdens de eerste tien maanden van 2016 een asielstatus toe aan 13.272 personen. De trend van 2015 wordt bevestigd: in zes op de tien beslissingen kende het CGVS vorig jaar een asielstatus toe. Dat is vrij veel.

„Eenmaal een beslissing genomen, moet er voor de mensen echter nog veel gebeuren”, weet Vanderslycke. Van Fedasil, de overheidsorganisatie die instaat voor de opvang van asielzoekers, mogen erken-

de vluchtelingen twee maand in een opvangstructuur verblijven en moeten ze zich vervolgens vestigen in een Belgische gemeente. Volgens Vanderslycke is de eerste prioriteit dan ook betaalbare en beschikbare huurwoningen voor hen te vinden, vooral dan in landelijk Vlaanderen. Voor sociale woningen en bij sociale verhuurkantoren zijn er immers lange wachtlijsten. ORBIT vzw wil privé-eigenaars overtuigen hun pand aan vluchtelingen te verhuren. De vestiging in een gemeente is immers de sleutel tot scholing, cursussen, VDAB, werkgelegenheid. Voor Fedasil is daarmee het werk af, de integratie is dan een zaak van de plaatselijke overheden.

„We merken hoe groot het tekort is”, zegt Vanderslycke. „Mensen blijven langer in de opvang of gaan samenwonen met vrienden. Een gezinswoning is ook vereist als een gezin wordt herenigd. Achter de cijfers van alleenstaande asielzoekers gaan immers hele gezinnen schuil die nog in het buitenland verblijven.”

Een andere prioriteit is werk vinden voor de vluchtelingen. Vanderslycke: „Vlaamse kmo's aarzelen erkende vluchtelingen aan te werven. Onterecht”

ORBIT, dat in januari campagne voert voor een constructief migratiebeleid, is ook begaan met de zogeheten niet-repatrieerbaren, mensen die gewoon niet terugkeren naar het land van herkomst. Detentie in een gesloten centrum (zie hiernaast) wordt gebruikt om een gedwongen terugkeer te regelen, maar vaak zonder resultaat. Tegelijk zullen er migranten blijven komen uit landen, bijvoorbeeld in Afrika, die helemaal geen recht hebben op asiel. Zo krijg je dus een groep mensen zonder wettig verblijf.

Op de Middellandse Zee worden vluchtelingen onderschept, bij hen dit gezin met een baby. © Belga Image

- ◆ In de loop van 2015 dienden 35.476 mensen een eerste asielaanvraag in. Sinds januari 2016 daalt dat aantal aanmerkelijk. Wellicht zal het dit jaar om aanvragen voor 17.000 mensen gaan.
- ◆ Fedasil vangt momenteel 23.500 asielzoekers op. Het gaat voornamelijk om mensen die conflictgebieden ontvluchten. Voor hen zijn 28.000 plaatsen beschikbaar in allerlei voorzieningen.
- ◆ Momenteel komen de meeste asielaanvragen van vluchtelingen uit Syrië, gevolgd door Afghanistan en Irak. De voorbije maanden dienden zich almaar meer Turken aan.
- ◆ Zevenenvertig procent betreft personen in familieverband, 39 procent alleenstaande mannen, zes procent alleenstaande vrouwen en acht procent niet-begeleide minderjarigen.
- ◆ Er zijn 500 plaatsen in gesloten centra. Jaarlijks worden zowat zesduizend personen opgesloten voor een gemiddelde duur van dertig dagen. Dat gebeurt zonder vonnis van een rechter en voor hoogstens vijf maand. Drieduizend mensen werden de voorbije twaalf maanden gedwongen teruggestuurd. Het aantal opsluitingen is de voorbije tien jaar aanmerkelijk gedaald.
- ◆ In 2015 werden 849 humanitaire visa afgeleverd om naar België te komen. Dat betekent dat de meeste asielzoekers ons op andere manieren bereiken dan via de legale weg. Bron: Fedasil/Mjria

„De regering erkent het probleem,” zegt Vanderslycke, „maar moet niet worden gedacht aan een verblijfstitel voor die groep? En wat met de veertig procent die geen erkenning als vluchteling krijgt? Zij zullen proberen te overleven door zwart werk. De focus van het beleid ligt sterk op terugkeer. De wet laat nu toe een integratietoets uit te voeren en dat als reden te gebruiken om mensen terug te sturen. Er lijkt geen andere ambitie dan terugkeer te bestaan, terwijl er zowel kansen als uitdagingen zijn.”

THUISGEKOMEN IN BELGIË

Een maand inmiddels is Khalid (schuilnaam), een vluchteling uit de Syrische stad Aleppo, weer verenigd met zijn vrouw en twee kinderen. Die kwamen over uit Libanon. Nog steeds blikt de jongste angstig omhoog als een vliegtuig laag overvliegt. „Rustig, jongen, hier vallen geen bommen”, sust vader dan.

„Ooit was Syrië welvarend en leefden Arabieren en Koerden, moslims en christenen er vreedzaam samen”, vertelt Khalid. „Vandaag ligt Aleppo in puin. Wij zochten twee jaar geleden al een toevlucht in het dorp van onze familie, zo'n zestig kilometer van de stad, in Koerdisch gebied. Vijf jaar lang leefden we zonder elektriciteit en leidingwater. Veel erger was de voortdurende terreur en dreiging van Islamitische Staat. Vluchten leek me de enige uitweg. Het maakte niet eens uit waar naartoe.”

Khalids tocht naar het Westen was bevoegd. Eerst stak hij de grens met Turkije over, vervolgens ging het per schip naar een Grieks eiland, vier uur lang over een woeste zee. Vanuit Griekenland stapte hij de gevreesde Balkanroute af. „Een van de meest huiveringwekkende momenten was het oversteken van de grens tussen Servië en Hongarije, 's nachts, in het woud, in groep met dertig anderen. Bandieten hielden ons tegen en eisten geld en gsm's. Uiteindelijk stapte ik duizend kilometer richting Duitsland en België. Een maand lang moest ik recupereren van de tocht.”

Khalid wilde naar Zweden, maar strandde in Brussel. Daar vroeg hij asiel aan. Een

neef woont immers in Oostende. Na drie dagen werd Khalid van het opvangcentrum naar een dorp in de Kempen gezonden, waar hij met twee andere Syriërs een sociale woning kon betrekken. „Een lief en vredig dorp”, zegt hij. „De mensen hadden er begrip voor ons en waren bereid ons te helpen. Ik wilde best wel blijven in dat Kempische dorp, maar er waren geen huurwoningen waarin ons gezin, eens herenigd, zou kunnen intrekken. Daarom woenen we nu in de stad.”

Na zeven maanden werd Khalid erkend als vluchteling en ontving hij verblijfspapieren. Het duurde nog eens vijf maanden voor hij een inreisvisum voor zijn gezin kon regelen. Intussen spreekt hij een mondje Nederlands, rondde hij de burgeringscursus af en volgt hij cursus bij de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding. „Ik wil werken, niet van een uitkering leven”, zegt hij met klem. In Syrië was Khalid automonteur, maar de VDAB stelde een omscholing tot bouwvakker voor.

Inmiddels volgen de kinderen les in een Onthaalklas Anderstalige Nieuwkomers in een kleuter- en basisschool. Via een met een Centrum Algemeen Welzijnswerk verbonden sociale organisatie wordt het gezin nu begeleid door een vrijwillige ‘meter’. Onlangs kwam Sinterklaas op bezoek. „En ik die meende dat we daarvoor met de kinderen naar de stad Sint-Niklaas moesten”, lacht Khalid. „Onze kinderen vonden de man met baard en knecht, en zeker hun cae- deautjes, het einde.”

„We wilden in het dorp blijven, maar we vonden er geen huurwoning”

‘DIT IS GEEN CENTRUM, DIT IS EEN GEVANGENIS’

Nergens ervaar je de wanhoop van de vluchteling sterker dan in een gesloten centrum. Daar wachten mensen zonder wettig verblijf op repatriëring, die er soms niet komt. De centra worden beheerd door Binnenlandse Zaken. Het zijn geen gevangnissen. Opsluiting in een ge-

sloten centrum gebeurt niet wegens een misdrijf, maar is een administratieve sanctie.

In een van de gesloten centra spreken we af met Joseph (schuilnaam), die voor de vijfde keer ‘in detentie’ is genomen, ditmaal voor vier maanden. Hij weigert terug-

te keren naar Afrika. In de wachtzaal val je van de ene verbazing in de andere. Iemand komt een vader van twee opzoekende die wacht uitwijzing naar... Nederland. Een andere bezoeker komt voor een familielid dat door de rechter werd vrijgesproken, maar nog altijd in hechtenis zit omdat de Dienst Vreemdelingenzaken in beroep ging. Een Vlaamse man komt trouw elke dag zijn opgesloten buurman bezoeken.

„In 2004 kwam ik in België aan met tijdelijke verblijfsdocumenten van een Zuid-Europees land”, vertelt Joseph. Hij doet zijn verhaal in de zaal waar gedetineerden één uur per dag vooraf aangevraagd bezoek mogen ontvangen. „Al een tijd ben ik helemaal uitgeprocedeerd. De Belgische overheid wil mij uitwijzen naar een bepaald Afrikaans land, maar ik kom daar niet vandaan. De ambassade weigert me dan ook een paspoort of een laissez-passer uit te reiken. Bij controles word ik opgepakt en opgesloten, maar telkens speelt zich hetzelfde af na enkele maanden ben ik weer vrij.”

„Een centrum kun je dit bezwaarlijk noemen”, zegt Joseph. „Dit is een heuse gevangenis met tralies en scherpe veiligheidsmaatregelen. We slapen met z'n vijven op een kamer, mogen dagelijks twee uur ‘op wandeling’. Activiteiten of zelfs nog maar Nederlandse les zijn er niet, televisie gelukkig wel. Veel mannen – hier zitten er die

samenwonen met een Belgische vrouw en kinderen hebben – worstelen met psychologische problemen. Je wordt gek omdat je geen vat hebt op je situatie.”

Joseph toont het franciscaanse kruisje dat hij kreeg van een Antwerpse parochiewerking. „Hieruit put ik kracht”, zegt hij. „Net zoals uit de bezoeken van Jesuit Refuge Service.” Die katholieke hulporganisatie vergezelt gedetineerde vluchtelingen en migranten, helpt hen en pleit voor hun rechten. Hun eerste taak is luisteren naar de gedetineerden, hen juridisch bijstaan of contact zoeken met hun families. De medewerkers die toegang hebben tot de centra bemiddelen vaak bij de directies over situaties tijdens de detentie. JRS doet ook een beroep op vrijwillige ‘vrienden-bezoekers’ die één gedetineerde opvolgen en wekelijks opzoeken.

Joseph stelt zich veel vragen over zijn toekomst. Het elders nog maar eens proberen? Hier enkele jaren zwartwerk verrichten, sparen en dan toch vrijwillig terugkeren? Het bezoek wordt abrupt afgebroken. We drinken de koffie uit de automaat op en nemen afscheid. De gezichten van de gedetineerden stralen. Ook in oorden van wanhoop is er op een mysterieuze manier altijd hoop.

Reageren op dit artikel? Dat kan op lezersbrieven@kerknet.be

In ons land zijn er vijf gesloten centra voor uitgeprocedeerde asielzoekers en personen zonder verblijfsrecht, waaronder dat van Merksplas (foto). © Belga Image